

Резнік Т. П.

Аспірантка I курсу спеціальності

011 Освітні, педагогічні науки

Інституту філології

Київського університету імені Бориса Грінченка

Науковий керівник Караман О.В.

Вчитель української мови та літератури у ЗЗСО №162 м. Києва

**РОЗВИВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МІЖПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У
ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ
СТАРШОКЛАСНИКА**

У сучасному суспільстві особливої значущості набуває проблема формування мовної особистості учнів, що забезпечує використання молодими людьми здобутого комунікативного досвіду в різних навчальних і життєвих ситуаціях, сприяє ефективній творчій та професійній самореалізації, вдосконаленню пошукових навичок, розвитку мовної креативності та критичного мислення тощо.

З огляду на це метою навчання української мови загалом і в старшій школі зокрема є формування комунікативної компетентності учнів, що сприяє їхній майбутній соціалізації, забезпечує особистості можливість ефективної мовленнєвої діяльності на основі використання мовних засобів задля спілкування і реалізується в уміннях контролювати та регулювати власну мовленнєву поведінку, обґрунтовувати й аргументувати позицію, досягати реальних комунікативних інтенцій за допомогою вербальних і невербальних засобів, використання правил мовленнєвого етикету.

Практика переконує, що вивчення шкільних предметів у взаємозв'язку є об'єктивно доцільним і логічним процесом, оскільки дає змогу сформувати цілісну картину світосприйняття. Опанування української мови у цьому контексті прикметне широкою міжпредметною інтеграцією і сприяє гармонійному розвитку

учнів та пізнавальної діяльності, відтак становлення мовної особистості відбувається у межах різних галузей знань.

Мета статті – розкрити особливості інтегрованого навчання української мови й української та світової літератур у контексті компетентнісного навчання.

Під мовною особистістю учня розуміємо сукупність певних здібностей і характеристик людини, що сприяють комплексному розумінню та продукуванню нею лінгвістичного і комунікативного матеріалу. Відтак мовну особистість можемо охарактеризувати такими якостями, як знання і розуміння мовних одиниць, об'єкта й теми висловлювання, поведінки у процесі спілкування тощо [2, 108].

Динамічні зміни в системі освіти спонукають вчителів до впровадження в освітній процес різноманітних педагогічних технологій, розроблення нових методик та підходів до вивчення мови. Саме тому задля вироблення внутрішньої мотивації учнів до поглиблення мовних знань доцільно реалізовувати міжпредметні зв'язки [1, 26].

Найбільш тісний зв'язок української мови як навчального предмета простежується з літературою, оскільки навчання на текстовій основі є надзвичайно ефективним. Вдало дібраний текстовий матеріал сприяє розвитку критичного мислення учнів та забезпечує формування емоційного інтелекту, відтак простежується зв'язок із психологією. Уміння керувати власними емоціями та відчувати емоційний стан співрозмовника, підлаштовуватись під темп комунікації, усвідомлювати приховані інтенції невербальних засобів спілкування є невід'ємною характеристикою сформованої мовної особистості.

Прикладом ефективного використання міжпредметних зв'язків може бути інтегрований урок української та світової літератур і української мови у процесі вивчення двох творів: повісті «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» П. Мирного та п'єси «Гамлет» В. Шекспіра.

Варто зауважити, що інтегровані уроки вимагають значної підготовки як з боку вчителя, так і учнів, тому при відборі навчального матеріалу необхідно враховувати рівень знань учнів та їх інтереси.

Аналізуючи вищезазначені твори, з'ясуємо, що різні, на перший погляд, сюжети мають спільні точки перетину, пов'язані із психологією персонажів. Тому глибокий аналіз творів, реалізований через виконання завдань різних форм, сприятиме становленню емоційного інтелекту учнів, умінню співпереживати як на рівні емоцій, так і вербально.

Показовим може бути нестандартне завдання на зразок театралізованого дійства:

Завдання «Творче конструювання». Уявіть, що Чіпка прийшов на прийом до психолога. Розіграйте їх діалог від першої особи, даючи відповіді на такі питання психолога:

- Розкажіть про своїх батьків. Яким було ваше дитинство?
- Як змінилося ваше життя після отримання землі?
- Як ви сприйняли факт втрати землі?
- За які вчинки вам соромно? Чи хотіли б ви щось змінити?

Під час відповіді використовуйте дієприкметникові та дієприслівникові звороти.

Виконуючи таке завдання, учні підсвідомо заглибляться в психологію персонажа, спробують зрозуміти мотивацію його вчинків. Мовний компонент вправи забезпечує використання учнями відповідної лексики та синтаксичних конструкцій, що сприяє вдосконаленню теоретичних і практичних мовних знань.

Доречним буде проведення мовознавчої роботи на повторення із фразеології, синтаксису та пунктуації, виконання вправ із розвитку зв'язного мовлення:

Завдання. Пригадайте поняття «крилатий вислів», «афоризм». Прокоментуйте запропоновані фразеологізми. У яких творах вони зустрічаються? Поясніть вживання розділових знаків.

- Бути чи не бути – ось питання.
- Доброго, кажуть, дождити треба, а лихе само прийде.
- О, жінки, ім'я вам – віроломство!
- Життя – що стерняста нива: не пройдеши, ноги не вколовши.

Подібні імпровізаційні завдання дозволяють проявити лінгвістичну креативність та демонструють знання мовної теорії, що сприяє формуванню комунікативної компетентності.

Загалом робота вчителя на уроках української мови над розвитком емоційного інтелекту мовної особистості учня має носити системний характер, оскільки сучасна мовна особистість – це людина, яка добре володіє мовою, творчо і креативно нею користується, вдосконалює власний інтелектуальний та емоційний потенціал. А розвинутий емоційний інтелект дозволяє мовній особистості повною мірою використовувати інтелектуальні здібності у процесі мовлення [3, 159].

Отже, мовна особистість – це багатокompонентне поняття, яке включає в себе культурологічні, психолінгвістичні, соціологічні аспекти. Мовна особистість формується на основі усвідомлення людиною мовного багатства, вона свідомо ставиться до своєї мовної практики, є компетентною у сприйнятті і продукуванні тексту. Завданням школи у цьому контексті є формування мовної особистості учнів на компетентнісній основі із обов'язковою міжпредметною інтеграцією, що є запорукою успішного навчання та подальшої професійної діяльності.

Література

1. Гриджук О. Є. Мовна особистість як актуальний об'єкт дослідження в сучасній лінгводидактиці / О. Є. Гриджук. // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2016. – С. 24–27.

2. Мамчур Л. І. Розвиток мовної особистості – пріоритетний напрям сучасної лінгводидактики / Л.І.Мамчур // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми лінгводидактики: реалії та перспективи» [Електронний ресурс] / за заг. ред. І.В. Гайдаєнко. – Херсон, 2016 – С.105 - 111.

3. Шуневич О. М. Умови післядипломної підготовки вчителів до формування емоційного інтелекту мовної особистості учня / О. М. Шуневич // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2016. – Вип. 1. – С. 155-162.